

СТРАТЕШКИ, ПРАВНИ И ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРИСТУП ЊЕМАЧКЕ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

Прегледни научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2201021P	УДК 323.285:343.344(430)
---------------------------------	--------------------------

Предраг Поповић¹
Факултет безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци

Апстракт: У овом раду, разматра се стратешки, правни и институционални приступ Њемачке у борби против тероризма. Наиме, заступљеност великог броја појавних облика терористичких активности у свијету, довело је до тога да свака држава настоји да развије најбољи приступ у погледу борбе против таквих видова дјеловања. Степен заступљености насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму довели су до тога да државе улажу огромне напоре како би развиле различите капацитете у погледу борбе против тероризма. У овом раду, приказаће се на који начин се Њемачка супротставља тероризму. Детаљном анализом постојећих капацитета, а ту се мисли на стратешке документе, законски оквир и субјекте који су укључени у борбу против тероризма, јасно се види да Њемачка има веома квалитетне ресурсе који су намијењени у ту сврху.

Кључне ријечи: радикализације, насилни екстремизам, тероризам, стратегија, закон

УВОД

Свака држава представља један сложен и недовољно хармоничан систем у оквиру ког долази до сукобљавања политичких, религијских, етничких и других интереса између различитих група. Ту може доћи до таквог нивоа искључивости да нека од тих група своје екстремистичке ставове преточи у терористичко дјеловање (Шкрбић, 2011: 18–19). Наиме, тероризам представља један од највећих изазова и проблема данашњице (Галијешевић, 2012: 5). Ријеч је о веома комплексној појави која изискује један мултидисциплинарни приступ (Трифунковић, 2007: 4; Поповић, 2020: 51). С тим у вези, све државе се обавезују да омогуће заштиту од терористичких активности, а то подразумијева стављање посебног акцента на спречавање тероризма, што

¹ Аутор за кореспонденцију: др Предраг Поповић, виши асистент на Факултету безбједносних наука, Универзитет у Бањој Луци, имејл: predrag.popovic@fbn.unibl.org.

се одражава и у њиховим међународноправним и политичким обавезама (OSCE, 2014: 36).

Као и неке друге државе, Њемачка је у прошлости била погодно тло за различите терористичке активности. Ту се, прије свега, мисли на активности, екстремне левичарске терористичке организације Фракција Црвене армије, познатије под именом „Бадер-Мајнхоф група” која је извршила мноштво терористичких напада не само на тлу Њемачке, већ и у неким другим земљама, чије терористичко дјеловање је завршено деведесетих година прошлог вијека (Martin, 2006: 242–243). Након тога, терористичке активности предузимају исламске екстремистичке групе, односно, терористичке организације Ал Каида и Исламска држава. Ове терористичке организације су учествовале у вршењу терористичких аката на тлу Њемачке. Међутим, у данашње вријеме Исламска држава има примат, гдје поред вршења терористичких аката на тлу Њемачке, врши и радикализацију, што је можда стратешки и дугорочно посматрано много опасније него што је то сам терористички чин (Selefizam, 2011). О терористичком дјеловању на тлу Њемачке свједоче терористички акти који су се десили 2016. године, прво у Минхену, гдје је смртно страдало 10 и повријеђена 21 особа, затим у Берлину, гдје је смртно страдало 12 и повријеђено 56 особа (Поповић, 2020а: 45).

Због тога, Њемачка је ојачала своје капацитете у борби против тероризма стратешким документима, различитим програмима и пројектима који се односе на спречавање радикализације, као и богатом законском регулативом која се односи на поменути област. Исто тако, она располаже и значајним институцијама које се баве борбом против тероризма. Наиме, циљ овог рада јесте да се прикажу поменути капацитети Савезне Републике Њемачке у погледу супротстављања тероризму. Прегледом литературе, уочени су радови који третирају стратешку, правну и институционалну борбу против тероризма (Picco, 2004; Kydd & Walter, 2006; Антолиш, 2009; Pietrasanta, 2015; El Difraoui & Uhlmann, 2015; Özbey, 2018; Поповић, 2019; Поповић, 2020.) У раду је приказан стратешки приступ у супротстављању тероризму, законска регулатива у супротстављању тероризму и институционални аспект борбе против тероризма у Савезној Републици Њемачкој.

СТРАТЕШКИ ПРИСТУП У СУПРОТСТАВЉАЊУ ТЕРОРИЗМУ

Савезна Република Њемачка примјењује стратешки приступ у борби против тероризма. Ова држава у потпуности поштује и примјењује стратегију и акциони план Европске уније у борби против тероризма. Даље, овдје је важно поменути Стратегију Савезне Владе за превенцију екстремизма и развоја демократије, која је донесена 2016. године. Циљ поменуте стратегије јесте да се уз квалитетну сарадњу савезне и локалне власти добију резултати у погледу спречавања екстремизма и јачања демократије. Овдје се, поред одраслих, посебно акценат ставља на млађу популацију. Њен основни циљ

и циљне групе се везују за различите мјере и поља дјеловања: политичко образовање, интеркултурно учење и развој демократије; ангажовање цивилног друштва; савјетовање, праћење и интервенција; медији и интернет и истраживање. Посебан акценат се ставља на спречавање радикализације младих исламиста који из Њемачке путују у Сирију и Ирак да учествују у борбама као страни терористички борци на страни исламских терористичких организација, а сада и њихов повратак са страних ратишта. Овдје се примјењују различити програми едукације дјецe, адолесцената и њихових родитеља, као и пружање педагошких и савјетодавних услуга у циљу спречавања екстремизма (Die Bundesregierung, 2016: 13).

Поред стратегија за спречавање екстремизма и промоције демократије, Савезна Влада 2016. године доноси Акциони план о спречавању насилног екстремизма који детаљно разрађује одредбе поменуте стратегије. Поменути документи тежиште стављају на спровођењу наведених програма и различитих пројеката. Рецимо, са савезним програмом Кохезија кроз учешће (обим финансирања: шест милиона евра годишње до 2015. године; дванаест милиона евра од 2016. године), Федерално министарство унутрашњих послова, у договору са комесаром Савезне Владе, подржава пројекте демократског учешћа у новим савезним државама против екстремизма, посебно у руралним или неразвијеним подручјима, гдје екстремистичке тенденције највише долазе до изражаја. Као циљна група, наводе се редовни, почасни и активни чланови националних удружења, као и људи из општинских структура и грађани, који су обучени да постану савјетници за демократију, гдје им се развијају демократски ставови, унапређују знања и указује на негативности сукоба са екстремистичком позадином. Пројекти се фокусирају на потенцијал који већ постоји на регионалном нивоу. Ту се мисли на организације аматерских спортова, добровољне ватрогасне бригаде, добровољне структуре њемачке Федералне агенције за техничку помоћ и друге организације цивилног друштва. Циљ је да се оне користе и развијају како би се ојачало демократско учешће на терену и супротставило ширење екстремистичких ставова и предрасуда. Дакле, фокус рада је повлачење екстремистичких, расистичких и антидемократских ставова и слогана, те понуда конкретне помоћи грађанском друштву у борби против екстремистичких ставова. Понуде се крећу од публикација и *online* досијеа, медијских пројеката и *web* видео-формата за младе, симпозијума о превентивном финансирању пројеката за пилот пројекте, до издавања и подршке за мултипликаторе у мрежама, професионалне обуке за професионалце и подршке пројектима научне праксе. Поред развоја сопствених услуга, акценат се ставља на промовисање признатих институција политичког образовања, посебно оних чији се рад фокусира на промовисање демократије и спречавање екстремизма (Die Bundesregierung, 2016: 15–16).

Поред наведеног програма важно је поменути и друге програме који се односе на спречавање радикализације:

Савезна канцеларија за заштиту устава (*BfV – Bundesamt für Verfassungsschutz*) креирала је програм *Hatif* (на арапском значи телефон) – Излазак из тероризма и исламског фанатизма. Идеја је била да се покрене телефонска линија за људе који су спремни да се одрекну цихада. Дакле, њихова брига је укључивала психолошку подршку дотичног појединца и његове породице, сарадњу са имамима, пружање помоћи у проналажењу новог дома, стручно оспособљавање и проналажење посла. Овај програм је окончан 2014. године, из разлога што је био веома мали број позива. Већина аналитичара сматра да је овај неуспјех последица чињенице да су програм директно водиле савезне службе безбједности (El Difraoui & Uhlmann, 2015: 172–173).

Даље, *Hayat* је један од првих програма дерадикализације у цивилном друштву, који је покренуо Центар за демократску културу (*Zentrum für demokratische Kultur – ZDK*) у Берлину, који је већ дао допринос у дерадикализацији крајње десничарских кругова. *Hayat* (на арапском и турском језику значи живот) јесте програм који укључује бивше полицајце и специјалисте из области борбе против радикалног исламизма, којим се врши савјетовање и праћење радикализоване омладине и њихове породице. Овој иницијативи се од 2012. године придружило Федерално министарство унутрашњих послова. У оквиру поменутог министарства, формирана је нова организациона јединица, тачније Федерална канцеларија за миграције и избјеглице која координира активности у борби против радикализације. У вези с тим, овим програмом се предузимају активности које су усмјерене према појединцима који су у фази радикализације или су већ радикализовани, али који нису напустили територију Њемачке или који су се вратили из различитих средина, страних ратишта, или су још увек у земљи цихада, али желе да се врате. Овај програм је веома значајан што тимови за дерадикализацију константно остварују сарадњу са породицом радикализованог лица, што се пружа подршка и по потреби психолошка помоћ младим радикализованим особама, и што се врши њихово упућивање у нерадикализовану заједницу, а све то уз поштовање основних људских права и слобода (Hayat, 2020).

Исто тако, пројекат Шнитменген (*Schnittmengen*) Исламског центра и полицијског округа Гитерсло представља омладински програм који је означен као заједничка иницијатива Исламског центра у граду Гитерсло, полиције округа и регионалног огранка *Villigst* Академије против насиља. Овим пројектом је обухваћена углавном муслиманска омладина између 15 и 25 година старости, а његов циљ је подизање њихове свијести о насиљу, истицање да дијеле потребе и аспирације које дијели и остатак друштва, његовање толеранције и осјећаја припадности друштву међу учесницима, као и унапређење њихове перцепције од стране полиције и других државних органа путем позитивног интерактивног дјеловања. Састанци се одвијају једном недељно у групама (група се састоји од њих 15 до 20) ради учествовања у спортским активностима и једном мјесечно на практичној обуци о деескалирању насиља. Путем ових активности, они стичу знање и развијају социјалне и комуникационе вјештине које им могу помоћи приликом рјешавања

комплексних ситуација и супротстављању различитим облицима насиља (OSCE, 2014: 167–168).

Такође, важно је поменути и активности Њемачке мреже за превенцију насиља (VPN), чији рад надгледа Центар за информације и борбу против екстремизма (HKE – *Hessisches Informations und Kompetenzzentrum gegen Extremismus*). У оквиру поменуте мреже, посебно се проводе програми дерадикализације у затворима. Дакле, програми се односе на то да се двадесет радикализованих затвореника, подјеле у двије групе, гдје се подвргавају посебним надзором. Међу њима су и затвореници осуђени због припадности терористичким групама (Ал Каида и Исламска држава) или због покушаја терористичких напада у Њемачкој. Дакле, са њима се обављају разговори, пружа им се подршка у погледу напуштања екстремистичке идеологије. Даље, притвореници се охрабрују да се придруже муслиманској заједници и да се укључе у друштвене и спортске активности. Такође, породице затвореника, које су често суочене са потешкоћама, добијају посебну подршку (El Difraui & Uhlmann, 2015: 174–175).

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА У СУПРОТСТАВЉАЊУ ТЕРОРИЗМУ

Поред стратешког приступа и примјене програма у погледу борбе против тероризма, велики допринос има и законска регулатива која регулише ову област. Дакле, велики дио законских одредаба које регулишу ову материју садржан је у омнибус законима који су посебно фокусирани на борбу против тероризма, првенствено у Антитерористичком закону (*Counter Terrorism Act – TBG*) и Закону о допунама Антитерористичког закона (*Act Supplementing the Counter Terrorism Act – TBEG*), из тог разлога што Њемачка нема јединствен и цјеловит закон за борбу против тероризма. Антитерористички закон је ступио на снагу 1. јануара 2002. године као реакција на новонастале околности које су произашле из напада Ал Каиде на Сједињене Америчке Државе. Разлог његовог доношења је допуна бројних безбједносних закона, укључујући и закон који регулише сарадњу између федерације и савезних држава у питањима везаним за заштиту Устава, Закон о Војној контраобавештајној служби (*MADG*), Закон о Савезној канцеларији за заштиту Устава (*BverfSchG*), Закон о Федералној полицији (*BpolG*), Закон о Савезној криминалистичкој полицији (*BKAG*), Закон о Савезној обавештајној служби (*BNDG*), Закон о Савезној обавештајној служби (*BNDG*) и Закон о странцима (*AuslG*) који је 2005. године замијењен Законом о боравку (Лечић, 2014: 203).

Након протока одређеног времена које је потребно да законске промјене почну да дјелују, у пракси се показало да су органи безбједности добили неопходна законска овлашћења и да је дошло до значајне размјене података између државних субјеката власти. Осим тога, забиљежен је већи број случајева успјешног онемогућавања уласка терористичким групама у Њемачку, као и идентификације екстремистичког дјеловања у оквиру њених

граница. Унапређена је и безбједност идентитета приликом издавања виза, а авионски саобраћај је постао безбједнији јер су се почеле издавати дозволе за размијештање наоружаних полицајаца као ваздушних маршала на њемачким комерцијалним летовима. Поред тога, допуњени су и: Закон о пасошу (*PassG*), Закон о провјери безбједности (*SÜG*), Закон о цивилном ваздухопловству (*LuftVG*), Закон о личној карти (*PersAusvG*), Закон о приватним удружењима (*VereinsG*), Закон о Савезном централном криминалистичком регистру (*BZRG*), 10. Том Социјалној кодекса и Закон о енергетици (*ситуацијски снабдијевања*). Поменуте измјене су, поред свега осталог, омогућиле вршење садржајних безбједносних провјера подобности особља у објектима виталног значаја или објектима одбране. Даље, полицијским службеницима је омогућено да посједују ватрено оружје на комерцијалним летовима, а спријечено је мноштво активности страних екстремистичких организација у Њемачкој, понајвише омогућавањем претраживања њихових контаката и различитих садржаја на друштвеним мрежама и интернет страницама. Такође, у сврху праћења новчаних токова, рачуна организација и појединаца осумњичених за екстремистичке пријетње, укључујући и тероризам, Савезна канцеларија за заштиту устава (*Bundesamt fuer Verfassungsschutz – BfV*) добила је значајно овлашћење којим се контролишу незаконите радње из поменуте области (Лечић, 2014: 204).

Даље, Законик о кривичном постуку Савезне Републике Њемачке из 1950. године, са измјенама из 2016. године, даје одређене могућности у погледу борбе против тероризма. Пошто њемачки правни систем није предвидио изузетне услове за одређивање превентивног притвора, у оним ситуацијама када постоји опасност од извршења терористичких аката, у таквим ситуацијама постоји могућност позивања на одредбе поменутог закона (члан 129) (*Ein Service des Bundesministeriums der Justiz sowie des Bundesamts für Justiz*, 1950).

Такође, поред овог закона, велики значај има и Кривични законик Савезне Републике Њемачке који предвиђа следећа кривична дјела: припремање тешког дјела насиља који угрожава државу (члан 89а); припремање тешких дјела насиља која угрожавају државу (члан 89б); финансирање тероризма (члан 89ц); смјернице и подстицање на извршење тешких дијела насиља која угрожавају државу (члан 91); стварање терористичког удружења (129а); криминална и терористичка удружења формирана ван њемачке територије (129б) (*Ein Service des Bundesministeriums der Justiz sowie des Bundesamts für Justiz*, 1871). Обука за вршење терористичких активности и приступање терористичкој организацији у иностранству садржана је у члану 89а. Овдје се акценат ставља на одржавање контакта са терористичком организацијом, а не на одлазак у иностранство. Формална дефиниција кривичног дјела тероризма и са њим повезаних кривичних дјела у Законодавству Савезне Републике Њемачке дата је у поменутим члановима 129а и 129б, који обухватају и регрутовање, обуку, припремне радње и покушај (Бодрожич, 2016: 60).

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ АСПЕКТ У БОРБИ ПРОТИВ ТЕРОРИЗМА

У циљу борбе против тероризма, велики допринос дају и институције као што су поједине службе безбједности и органи правосуђа. Када говоримо о службама безбједности, највећи допринос у борби против тероризма имају:

- Савезна обавјештајна служба (*Bundesnachrichtendienst – BND*) која дјелује као систем раног упозорења за Владу о пријетњама по њемачке интересе, као што су међународни тероризам, организовани криминал, прање новца, пролиферација оружја за масовно уништење и илегални трансфер технологија, оружје и трговина дрогом, илегалне миграције и информационо ратовање. У оквиру ње дјелује Одјељење за међународни тероризам и организовани криминал (*Internationaler Terrorismus und Internationale Organisierte Kriminalität – TE*), које прикупља информације о асиметричним пријетњама међународног тероризма и свим другим противправним активностима које су у оквиру његових надлежности, као што су илегалне миграције, прање новца, трговина дрогом и слично (Deutscher, 2022);
- Војна контраобавјештајна служба (*MAD*) чији је Департман II *MAD* надлежан за контраекстремизам. Између осталог, његова надлежност се простире и на откривање појединих сегмената у оквиру оружаних снага Њемачке који из различитих разлога, а најчешће због идеолошке индоктринације или материјалне користи, потенцијално могу бити извршиоци, организатори или помагачи терористичких напада на јединице и инфраструктуру њемачке војске (*Innere Sicherheit für die Bundeswehr Der Militärische Abschirmdienst*, 2022);
- Савезна канцеларија за заштиту Устава (*Landesbehörden für Verfassungsschutz- BfV*) јесте њемачка тајна полиција која се налази у оквиру Министарства унутрашњих послова, која је надлежна за прикупљање обавјештајних података у земљи. Ово тијело има осам департмана, а за борбу против тероризма задужени су други (сузбијање десничарског и љевичарског тероризма и екстремизма), пети (сузбијање иностраног екстремизма) и шести (антитероризам, односно, сузбијање исламизма и исламистичког тероризма) (*Bundesamt für Verfassungsschutz*, 2022);
- Савезни криминалистички уред (*Bundeskriminalamt – BKA*) који координира рад савезних и покрајинских служби криминалистичке полиције и који је подређен Савезном министарству унутрашњих послова. Даље, у његову надлежност спада политички криминалитет, па самим тим и тероризам. У вези с тим, од укупно девет одјељења, треће (*Serious and Organised Crime – SO*) врши послове искорјењивања најтежих облика криминалитета, као што су организовани криминал и тероризам. У оквиру овог одјељења смјештена је Јединица за сузбијање тероризма састављена од одсјека за анализу и истраге,

прикупљање информација и истраживања (Bundeskriminalamt – ВКА, 2022);

- Заједнички Центар за борбу против тероризма (*Gemeinsame Terrorismusabwehrzentrum – GTAZ*) који је настао као реакција на појаву исламског тероризма у свијету и на терористичке пријетње које угрожавају националне интересе Њемачке. Његов приоритетни циљ је да обезбједи квалитетну размјену информација међу свим безбједносним службама Њемачке, као и да изврши исцрпну анализу циљаних пријетњи, укључујући и тероризам, које треба да доведу до споразума о примјени оперативних мјера. Дакле, тежиште је стављено на координацију, кооперацију и комуникацију (Bundeskriminalamt – ВКА, 2022).

Поред служби безбједности, правосудни органи се у оквиру својих надлежности баве супротстављањем и борбом против тероризма. Тако, главни савезни тужилац Савезног суда је највиши орган за спровођење закона Савезне Републике Немачке у области државне заштите. Дакле, он обавља дужност јавног тужиоца у озбиљним кривичним предметима државне заштите који посебно утичу на унутрашњу или спољну безбједност Савезне Републике Немачке (*Der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof*, 2022). Савезна Република Немачка је држава која можда има најквалитетнији систем у погледу борбе против тероризма. Дакле, ту се, прије свега, мисли на развијене институције и њихове капацитете, као и на развијену законску регулативу чије одредбе, као што смо видјели, имају снажан како превентивни тако и репресивни карактер.

ЗАКЉУЧАК

Због велике заступљености исламских радикалистичких група и покрета на тлу Њемачке, ова држава је развила значајне ресурсе у погледу супротстављања тероризму. Поменути капацитети се огледају у стратешким документима, различитим програмима и пројектима за спречавање радикализације, законској регулативи која се односи на поменуту област, као и различитим институцијама које се у оквиру својих надлежности боре против тероризма.

Када говоримо о стратешким документима, овдје је важно поменути Стратегију Савезне Владе за превенцију екстремизма и развоја демократије, која је донесена 2016. године, чији је примарни циљ да се уз квалитетну сарадњу савезне и локалне власти добију резултати у погледу спречавања екстремизма и јачања демократије, гдје се поред одраслих, посебан акценат ставља на млађу популацију. Овдје је важно поменути да се њени циљеви остварује кроз Акциони план о спречавању насилног екстремизма којим се детаљно разрађују одредбе поменуте стратегије. Наведени документи тежи-

ште стављају на спровођењу одређених програма и различитих пројеката који се односе на процес дерадикализације. Дакле, они се фокусирају на пружање помоћи грађанима у борби против екстремистичких ставова и спречавања радикалистичког дјеловања у друштву. Такође, у њихово спровођење укључени су различити субјекти друштва (образовне институције, полиција, затворске установе и слично), јер њихова примјена изискује један мултидисциплинарни приступ.

Поред стратешких докумената, велики значај има и законска регулатива која у великој мјери доприноси супротстављању тероризму. Њемачка нема јединствен и цјеловит закон за борбу против тероризма. Оно што је овдје специфично огледа се у чињеници да је велики дио законских одредаба које се односе на ову материју садржан у омнибус законима, првенствено у Антитерористичком закону (*Counter Terrorism Act – TBG*) и Закону о допунама Антитерористичког закона (*Act Supplementing the Counter Terrorism Act – TBEG*). Овај закон је донесен у циљу допуне бројних безбједносних, а и закона из других области како би се унаприједила борба против тероризма (нпр. Закон о Војној контраобавештајној служби (*MADG*), Закон о пасошу (*PassG* и други). Овдје је важно поменути и допринос Законика о кривичном поступку Савезне Републике Њемачке који је значајан по томе што су се његовим одредбама предвидјели посебни услови за одређивање превентивног притвора, када постоји опасност од извођења терористичког акта. Такође, важно је поменути и Кривични законик Савезне Републике Њемачке којим су инкриминисане све врсте терористичког дјеловања.

Даље, Савезна Република Њемачка има и квалитетне институције које у оквиру својих послова и задатака могу дати огроман допринос у погледу борбе против тероризма. Ријеч је о значајним капацитетима који остварују огроман допринос како у превентивном тако и у репресивном дјеловању. Поред широке лепезе безбједносних служби (Савезна обавештајна служба (*Bundesnachrichtendienst – BND*), Савезни криминалистички уред (*Bundeskriminalamt – BKA*) и слично) велики допринос у борби против тероризма има главни савезни тужилац Савезног суда који обавља дужност јавног тужиоца у озбиљним кривичним предметима који се односе на унутрашњу и спољашњу безбједност државе.

Уколико сагледамо све наведено, можемо рећи да Савезна Република Њемачка располаже квалитетним ресурсима и огромним капацитетима у погледу борбе против свих облика терористичког дјеловања. И поред тога, на тлу Њемачке су се десили поједини терористички акти, што нам још једном потврђује чињеницу да је тероризам негативна друштвена појава коју је веома тешко контролисати.

ЛИТЕРАТУРА

- Антолиш, К. (2009). Национална стратегија за превенцију и сузбијање тероризма. *Полиција и сигурност*, 1, 150–152.
- Бодрожић, И. (2016). Кривичноправно реаговање на тероризам. Необјављена докторска дисертација, Београд: Правни факултет.
- Bundesamt für Verfassungsschutz (2022, April 26). *Verfassungsschutz-Übersicht*. <https://www.verfassungsschutz.de/de/service/landesbehoerden>.
- Bundeskriminalamt – БКА (2022, April 26). *Politisch motivierte Kriminalität*. https://www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Deliktsbereiche/PMK/pmk_node.html.
- Bundeskriminalamt – БКА (2022, April 26). *Gemeinsames Terrorismusabwehrzentrum (GTAZ)*. https://www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Kooperationen/GTAZ/gtaz_node.html.
- Selefizam nije vjerski modni hir, nego je to radikalizacija kakva se povremeno pojavljuje i u drugim religijama* (2011). Depo portal. Преузето 21. 4. 2022. <http://depo.ba/clanak/46669/selefizam-nije-vjerski-modni-hir-nego-je-to-radikalizacija-kakva-se-povremeno-pojavljuje-i-u-drugim-religijama>.
- Der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (2022, April 26). *Schwerpunkte der Terrorismusabteilung*. <https://www.generalbundesanwalt.de/DE/UnsereAufgaben/Terrorismus/schwerpunkte-node.html>
- Deutscher Bundesnachrichtendienst (BND): Unterwegs in geheimer Mission* (2022). Datenschutz.org. Преузето 21. 4. 2022. <https://www.datenschutz.org/bnd/>.
- Die Bundesregierung, (2016). *Strategie der Bundesregierung zur Extremismusprävention und Demokratieförderung*, Berlin: Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend Referat Öffentlichkeitsarbeit. Преузето 12. 4. 2022. <https://www.bmfsfj.de/blob/109002/5278d578ff8c59a19d4bef9fe4c034d8/strategie-der-bundesregierung-zur-extremismuspraevention-und-demokratiefoerderung-data.pdf>.
- Ein Service des Bundesministeriums der Justiz sowie des Bundesamts für Justiz, (1871, Mai 15). *Strafgesetzbuch (StGB)*. <https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/StGB.pdf>.
- Ein Service des Bundesministeriums der Justiz sowie des Bundesamts für Justiz, (1950, September 12). *Strafprozeßordnung (StPO)*. <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/StPO.pdf>.
- El Difraoui, A, Uhlmann, M. (2015). Pré évention de la radicalisation et déradicalisation: Les modèles Allemand, Britannique et Danois. *Politique étrangère*, 4, 171–182.
- Галијашевић, Џ. (2012). Тероризам у Аустрији. Београд: Агенција „Филип Вишњић“.
- Hayat-Deutschland* (2020). Hayat-Deutschland Ausstieg aus dem Islamismus. Преузето 21. 4. 2022. <https://www.hayat-deutschland.de/>.

- Innere Sicherheit für die Bundeswehr Der Militärische Abschirmdienst (2022, April 26). *Die Organisation der Bundeswehr*. Преузето 26. 4. 2022. <https://www.bundeswehr.de/de/organisation>.
- Kydd, A, Walter, B. (2006). The Strategies of Terrorism. *Quarterly Journal: International Security*, 31 (1), 49–80.
- Лечић, Б. (2014). Европски модели организације и надлежности служби безбедности у сузбијању тероризма. Необјављена докторска дисертација, Нови Сад: Правни факултет.
- Martin, G. (2006). *Understanding Terrorism, Challenges, Perspectives and Issues*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- OSCE, (2014). Спречавање тероризма и сузбијање насилног екстремизма и радикализације која води ка тероризму: приступ кроз рад полиције у заједници. Беч: Организација за европску сигурност и сарадњу.
- Özbey, E., T. (2018). Turkey's Fight Against youth Radicalization: Small Steps on a Long Path. *Euromesco-Policy brief*, 78, 1–13.
- Pietrasanta, S. (2015). *La déradicalisation, outil delutte contre le terrorisme*. Paris: Assemblée nationale.
- Picco, G. (2004). Tactical and Strategic Terrorism. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 1–2 (9), 71–78.
- Поповић, П. (2019). Капацитети Босне и Херцеговине у погледу кривичног гоњења терориста са посебним освртом на улогу полицијских агенција, Годишњак факултета безбедности, 1, 319–338.
- Поповић, П. (2020). Стратешки, правни и институционални приступ Србије у борби против тероризма. *Журнал за безб(ј)едност и криминалистику*, 2(2), 51–60.
- Поповић, П. (2020а). Стратешки и правни аспекти контроле тероризма са посебним освртом на Босну и Херцеговину. Необјављена докторска дисертација. Крагујевац: Правни факултет.
- Шкрбић, Ж. (2011). Утицај исламског фундаментализма на тероризам у Босни и Херцеговини. Бања Лука: Комесграфика.
- Трифуновић, Д. (2007). Нови облици тероризма у Босни и Херцеговини. Београд: Факултет безбедности Универзитета у Београду.

Рад примљен: 16. 6. 2022.

Рад прихваћен: 7. 7. 2022.